
Participarea românilor din fostul județ Bistrița-Năsăud la Primul Război Mondial (1914-1918)

Alexandru BUCUR
Vasile MĂRCULEȚ

Cuvinte cheie: Bistrița-Năsăud, români, ofițeri, soldați, subofițeri, agricultori, funcționari, meșteșugari, intelectuali.

Keywords: Bistrita-Nasaud, Romanians, officers, soldiers, NCOs (noncommissioned officers), farmers, officials, craftsmen, intellectuals.

Izbucnirea Primului Război Mondial, în anul 1914, a implicat participarea unui mare număr de locuitori români din Transilvania, în cadrul armatei austro-ungare. Până în 1918, la sfârșitul conflagrației mondiale, un număr mare de români transilvăneni au luptat pe diferitele fronturi în cadrul armatei austro-ungare, plătind un însemnat tribut de sânge. Alături de aceștia, la efortul de război al dublei monarhii au contribuit masiv și restul comunităților locale.

Românii transilvăneni în primul război mondial. Numărul românilor transilvăneni participați la prima conflagrație mondială, în cadrul armatei austro-ungare, rămâne necunoscut cu exactitate. Diferitele cercetări, mai vechi sau mai recente, au condus la rezultate diferite.

Conform statisticii realizate de Teodor V. Păcățian, numărul acestora ar fi fost de 489.544 de persoane¹. Dintre aceștia, 41.739 au căzut pe câmpul de luptă, 11.275 au murit în detenție, în pribegie, în spital sau acasă din cauza rănilor sau a bolilor contactate în timpul războiului, 29.839 au fost dați dispăruți, 343.387 s-au întors din război complet sănătoși, 25.406 au revenit acasă invalizi, iar 37.898 s-au întors răniți și bolnavi, dar ulterior s-au însănătoșit².

Într-un studiu realizat cu peste trei decenii în urmă, Liviu Maior susținea că au fost mobilizați 483.373 de români din Transilvania, cifră care reprezenta 52% din totalul soldaților transilvăneni și 5,3% din totalul soldaților austro-ungari³. Potrivit aceluiași autor dintre românii mobilizați, 449.796 soldați și ofițeri, adică 92,4% au fost trimiși la partea activă, fiind repartizați unităților din prima linie, și doar 34.578, respectiv 7,6% au fost distribuiți la partea sedentară pentru servicii auxiliare sau mobilizați pe loc⁴. Dintre militarii români repartizați la partea activă 52.954 au căzut pe diferitele câmpuri de luptă, iar alți 25.402 au rămas invalizi⁵.

Potrivit calculelor de dată mai recentă, realizate de Ioan I. Șerban, care valorifică informațiile transmise de Octavian Codru Tăslăuanu, numărul românilor încorporați în armata austro-ungară s-ar fi ridicat la pes-

---

1 Păcățian 1923a, p. 50; vezi și broșura, Păcățian 1923b, p. 21.

2 *Ibidem*, p. 49; vezi și *Ibidem*, p. 20.

3 Maior 1985, p. 357.

4 *Ibidem*, pp. 357-358.

5 *Ibidem*, p. 358.

Alexandru BUCUR, Sibiu, doctor în istorie, e-mail: albucur61@gmail.com

Vasile MĂRCULEȚ, Colegiul Tehnic „Mediensis” din Mediaș, doctor în istorie, e-mail: vasilemarculet@gmail.com

te 651.000 soldați, subofițeri și ofițeri⁶. În rândul acestora s-au înregistrat, în cei patru ani de război, 82.588 de morți și dispăruți și 63.304 de răniți, invalizi și bolnavi⁷.

Identificarea românilor transilvăneni participanți la Primul Război Mondial, din toate localitățile provinciei, a fost realizată în urma solicitărilor adresate de ASTRA autorităților locale. Inițiativa a aparținut ziaristului Teodor V. Păcățian, care a conceput modelul tabelului și a făcut demersuri repetate și insistente pentru completarea lui⁸. În pofida acestor eforturi, ca urmare a dezinteresului manifestat de unii reprezentanți ai autorităților locale față de această inițiativă, rezultatele au rămas incomplete⁹.

Prezentarea documentelor. Studiul nostru își propune să prezinte aportul locuitorilor de naționalitate română din fostul județ Bistrița-Năsăud. Demersul inițiat de noi se bazează pe un set de documente inedite, care apare cu titlul *VI. Județul Bistrița-Năsăud*, care este în realitate un centralizator al localităților rurale ale fostului județ Bistrița-Năsăud (tabel nominal al localităților rurale) și un *Tabel nominal* cu participanții din fosta comună urbană Bistrița. Acestea sunt incluse în pachetul intitulat *Listele participanților la Primul Război Mondial*, aflat la Arhivele Naționale, Serviciul Județean Sibiu, în Fondul *Astra*, pachet nr. 4, act nr. 4a¹⁰.

Documentele studiate de noi, pe care le reproducem în anexă, în facsimil (primul, integral; al doilea, parțial, respectiv doar filele 4r și 10r), conțin: primul, 3 file, numerotate de la 1 la 3; al doilea, 7 file, numerotate de la 4 la 10. La primul document, fila 1f cuprinde doar denumirea actului, iar fila 3r conține patru localități și un centralizator, care înregistrează rezultatele totale¹¹. Celelalte file, de la 2r la 3v, cuprind localitățile recenzate. Cel de-al doilea document conține date despre participanții din Bistrița¹². Setul a fost realizat în urma demersurilor Astei, pe lângă autoritățile locale. Inițiativa, în acest sens, a aparținut istoricului și ziaristului Teodor V. Păcățian, care a conceput de altfel și modelul tabelului transmis autorităților pentru completare¹³.

Documentul centralizator, un tabel nominal al localităților rurale, cuprinde 10 rubrici principale. Patru dintre acestea sunt împărțite în alte 11 rubrici secundare. Dintre rubricile secundare, două sunt compuse din câte alte trei subrubrici. În total, *actul* cuprinde 21 de rubrici (principale, secundare și subrubrici)¹⁴.

1. Prima rubrică principală, *Numărul curent*, înregistrează în ordine crescătoare un număr de 97 de poziții. Acestea corespund celor 97 de localități recenzate¹⁵.

2. A doua rubrică principală este intitulată *Comunele din județ*. Ea cuprinde cele 97 de localități înregistrate, în ordine alfabetică¹⁶.

3. Cea de-a treia rubrică principală, *Poporațiunea română a comunei*, înregistrează numărul total de locuitori români ai fiecărei localități¹⁷. Precizăm faptul că cifra reprezintă numărul locuitorilor români domiciliați în localitate la momentul completării tabelului de către autoritățile locale, nu la izbucnirea războiului.

4. Rubrica a patra principală, intitulată *Numărul celor decorați în cursul războiului*, înregistrează numărul decorațiilor din fiecare localitate¹⁸. Nu sunt precizate nici numele celor decorați, nici numele sau clasele decorațiilor primite, nici numărul decorațiilor primite de fiecare.

5. A cincea rubrică principală, *S-au făcut contribuiri benevole pentru armată*, precizează doar valoarea totală, aproximativă, în lei, a contribuțiilor și donațiilor locuitorilor, pentru susținerea efortului de război¹⁹. Actul nu precizează însă în ce au constat aceste contribuții benevole.

6 Șerban 1998-1999, p. 207.

7 *Ibidem*, p. 208.

8 Păcățian 1923a, p. 32-50; vezi și Păcățian 1923b, pp. 3-21.

9 *Ibidem*, p. 49; *Ibidem*, p. 20.

10 SJANSB, Fond Astra, pachet nr. 4, act nr. 4a: Județul Bistrița-Năsăud, f. 1r-10r.

11 *Ibidem*, f. 1r-3v.

12 *Ibidem*, f. 4r-10r.

13 Păcățian 1923a, p. 32-54; Păcățian 1923b, pass.

14 SJANSB, Fond Astra, pachet nr. 4, act nr. 4a: Județul Bistrița-Năsăud, f. 1r-3v.

15 *Ibidem*.

16 *Ibidem*.

17 *Ibidem*.

18 *Ibidem*.

19 *Ibidem*.